

## مطالعه فضای مجازی اجتماعی و اهمیت حضور آگاهانه و هدفمند

### الهام قیاسی<sup>۱</sup>

<sup>۱</sup> کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی و مدرس دانشگاه

#### چکیده

امروزه، اینترنت در تمام جهان مورد استفاده قرار می گیرد، به طوری که جهان جدید به صورت نظامی لبریز از اطلاعات الکترونیکی تبدیل شده است. اما این پدیده دارای پیامدهای مثبت و منفی فراوان است که با برنامه ریزی متناسب می توان از دستاوردهای مثبت آن بهره برد و از ابعاد منفی در امان ماند. شمار زیادی از افراد از اقشار مختلف و با اهداف متفاوت همچون ارتقای آگاهی های جمعی، تبلیغات، ابراز نظرات و ... در فضای مجازی شرکت دارند. نتایج مثبت در ابعاد عمومی، کمک و همیاری، ارتقای تجربه، تفکر، سرگرمی و فعالیت های گروهی، از میان رفتن محدودیت زمانی و مکانی، و ابعاد منفی شامل تهدید فرهنگ و رسوم بومی، اعتیاد به اینترنت، کاهش روابط چهره ای، درج مطالب کذب و سوءاستفاده و کلاه برداری، قابل بحث و بررسی است. در این بین، حضور هدفمند در این فضا موجب ارتقای معارف تخصصی و سطح اعتماد و امنیت و دوری از مسائل حاشیه ای خواهد شد. در اینجا تلاش داریم تا به مطالعه فضای مجازی اجتماعی، ابعاد مثبت و منفی این فضا و فواید اشتراک آگاهی های هدفمند بپردازیم.

**واژه های کلیدی:** فضای مجازی، گروه اجتماعی، فرصت و تهدید، هدفمندی

## مقدمه

جهان جدید به صورت شبکه ای درآمده که بافت اصلی آن را اطلاعات و نظام ارتباطات الکترونیک تشکیل می دهد. در کنار فواید فضای مجازی، تغییر ماهیت اجتماعی به شکل مجازی و معاشرت های الکترونیکی از طریق متون الکترونیکی و سیستم چندرسانه با پیدایش ناامنی های اجتماعی و بزهکاری های جدید در این فضا همراه شده است (احمدوند و عطایی، ۱۳۸۵). همه روزه تعداد صدها میلیون نفر در تمام جهان از اینترنت و منافع آن استفاده می کنند، به طوری که کمتر کسی را می توان یافت که به هیچ نوعی از فضای مجازی استفاده نکند.

اینترنت و شبکه های اجتماعی مانند بسیاری از پدیده های دیگر دارای پیامدهای مثبت و منفی می باشد که با برنامه ریزی و بالا بردن سطح آگاهی عمومی می توان از آثار و دستاوردهای مثبت آن بهره گرفت و پیامدهای منفی را به حداقل رساند. اینترنت ابتدا در کشورهای غربی به عنوان رسانه های همگانی رواج یافت و به تدریج دیگر کشورها را نیز در بر گرفت و به مثابه ابزاری مؤثر در انتقال و ترویج سیاست ها، فرهنگ، اقتصاد و ... کاربرد پیدا کرد. این تغییر و تحولات جهانی و گرایش همه جانبه به استفاده از اینترنت، تبعات و تأثیرات بسیاری در جوامع بشری داشته تا جایی که از آن به «انفجار اطلاعات» تعبیر می شود و مفهومی پر کاربرد در علم ارتباطات و جامعه شناسی است (شایق، ۱۳۹۵).

کرمشاهی و همکاران (۱۳۹۰) مشکل اعتیاد اینترنتی را از عوارض زندگی در دنیای متمدن دانسته اند و در پژوهش آنها تفاوت میانگین اعتیاد به اینترنت در بین پاسخگویان دختر و پسر معنادار بود و این میانگین در بین پاسخگویان دختر بیش از پسران بوده است. ابری (۱۳۸۷) نقش مثبت فضای مجازی را در عرصه ی ظهور خلاقیت مورد تأکید قرار داده است، فناوری دیجیتال و جامعه شبکه ای افراد را به سوی زندگی سوق داده است که در آن می توانند با اتخاذ نقش فعال و خلاق، به صورت فردی یا جمعی در ساختن چیزی جدید سهیم باشند، در فرایند هم آفرینی شرکت کنند و به خودیابی خویشتن کمک کنند. کیفیت آزادی بخشی اینترنت، کاربران اینترنتی را دعوت می کند تا به تفکر، تجربه، بازی، فعالیت های گروهی و ارتباط بپردازند. از میان رفتن محدودیت مکان، زمان، کاهش انتقاد و ناشناسی، امکان خیال پردازی و تنوع گوناگون محیط های اینترنتی، فرصتی مناسب برای بروز خلاقیت فراهم می کند. سرمدی انصار (۱۳۹۴) به آسیب شناسی شبکه های مجازی از دیدگاه دانشجویان پرداخته، که نتایج نشان داد استفاده علمی- آموزشی (۳۲ درصد)، تفریحی سرگرمی (۲۴ درصد) و ارتباط با دوستان (۱۶ درصد) به ترتیب اصلی ترین دلایل استفاده دانشجویان از شبکه های اجتماعی بوده است. همچنین مهمترین آسیب های ناشی از شبکه های اجتماعی به صورت کلی به ترتیب عبارت بودند از آسیب های فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی و فردی روانی.

مجردی (۱۳۹۴) با بررسی اثرات فضای مجازی بر توسعه متوازن، معتقد است که نمونه سؤالات مورد نظر در این حوزه عبارتند از: شبکه های مجازی بر مبنای چه رویکردها و دیدگاه هایی شکل گرفته اند؟ ابعاد و شاخص های تأثیرگذار شبکه های اجتماعی بر امنیت اجتماعی کدام است؟ و شبکه های اجتماعی چه فرصت ها و تهدیداتی را ایجاد می کنند؟ نگاه واقع گرایانه بیانگر این است که ما تهدیدات را نمی توانیم حذف کنیم؛ در مجموع "نگاه محو و حذف" دیدگاهی ایده آلیستی است و اما نگاه کنترل تهدید، نگاهی رئالیستی است (مجردی، ۱۳۹۴). گسترش وسایل ارتباطی و افزایش روزافزون حجم اطلاعات و تشکیل گروه های اجتماعی با هدف حل مسائل و معضلات، از خصوصیات دنیای فرامدرن است. هم زمان با ظهور ابزارهای

ارتباطی جدید و آثار مثبت و منفی آنها، آموزش طریقه استفاده صحیح و کاربردی از این ابزارها بسیار حائز اهمیت است. در اینجا تلاش داریم تا به مطالعه اجمالی فضای مجازی اجتماعی و گروهی، خصوصیات این فضا و اهمیت هدفمندی آن بپردازیم.

## ارتباطات مجازی

در سال های اخیر شبکه های اجتماعی به عنوان بزرگترین دستاورد اینترنت و فضای مجازی به دلایل مختلف از جمله نامحدود بودن ارتباطات، بی هویت بودن، آزادی بسیار زیاد، بی مکانی و بی زمانی کاربران و ... با اقبال عمومی مواجه شده اند. از طرفی، زمانی که اینترنت و دیگر ابزارهای نوین ارتباطی، تولید و مورد استفاده قرار گرفتند بسیاری از افراد بر این باور بودند که سهولت در برقراری ارتباطات بزرگترین دستاورد برای بشر می باشد، اما حقیقت آن است که فناوری های نوین ارتباطی در کنار خدماتی که برای سهولت ارتباطات انسانی داشته اند، آسیب های بسیاری را نیز به جامعه بشری تحمیل نموده اند. اطلاع یافتن کاربران از آسیب های اجتماعی و تهدیدات فضای مجازی می تواند در پیشگیری از پیامدها و کاهش اثرات مخرب این فضا بسیار مؤثر باشد. پیامدهایی مانند دور کردن افراد خانواده از یکدیگر، ایجاد اعتیاد روانی، به خطر افتادن امنیت شخصی، طلاق عاطفی، ایجاد روابط خارج از چارچوب خانواده، بلوغ زودرس، کاهش روابط و تعاملات اجتماعی از جمله اثرات مستقیم و غیرمستقیم فضای مجازی شمرده می شوند. از جمله مواردی که می توان از آن ها به عنوان فرصت و تهدید و به تعبیری، نقاط قوت و ضعف استفاده از فضای مجازی نام برد عبارتند از؛

الف) عمومی بودن فضای مجازی؛ که به هر فردی در هر نقطه از جهان امکان می دهد از طریق این فناوری به آسان ترین وجه، جدیدترین اطلاعات مورد علاقه خود را بدست آورد و مرزهای جغرافیایی یا سیاسی تاکنون نتوانسته جلوی استفاده از فضای مجازی و گسترش روزافزون آن را بگیرد. تبادل اطلاعات و تأملی بودن روابط و ارتباطات در فضای مجازی بدون محدودیت های حاکم بر دیگر رسانه ها که معمولاً در آن ها، عده ای گوینده و نویسنده هستند و جمع دیگری صرفاً شنونده و خواننده. از طرفی، در گذشته فقط افراد خاصی آنهم در شهرهای بزرگ می توانستند به مطبوعات و نشریات دسترسی داشته و از اخبار روز و رویدادهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ... مطلع شوند و حال آنکه با وجود فضای مجازی و فناوری های گوناگون اطلاعاتی و ارتباطاتی، تمام افراد حتی در دورترین نقاط نیز می توانند به شکل برابر، از این اطلاعات مطلع و از آن بهره برداری کنند (همان منبع). ب) کمک و همیاری به افراد در زمینه های مختلف؛ از جمله ایجاد روابط دوستانه، پیدا کردن شغل جدید، اخذ و عرضه خدمات و کالا، حمایت شدن از سوی افراد همفکر و دادن یا گرفتن پیشنهادات و راه حل هایی درباره مسائل کاری و یا شخصی. شبکه های اجتماعی، انقلابی در زمینه سرعت بخشیدن در انتقال اخبار هستند. یک فرد به راحتی و تنها با خواندن تیتتر های اصلی مطالب در این سایت ها می تواند از اخبار روز دنیا اطلاع پیدا کند. این موضوع باعث شده است که اخبار به وسیله ها صدها شبکه اجتماعی بی درنگ و فوری به سراسر دنیا منتشر شوند. اگر شما دارای یک شرکت خصوصی هستید و نیازمند این هستید که خدمات و یا کالای خود بر سر زبان بیاندازید، راهی بهتر از فرستادن پیامتان از طریق شبکه های اجتماعی به میلیون ها انسان ندارید. از مزایای اصلی این نوع تبلیغ، رایگان و یا هزینه بسیار پایین آن است (عین حصار، ۱۳۹۳). ج) پیدا کردن دوستان هم فکر؛ وقتی که شما در یک شبکه اجتماعی عضو می شوید، می توانید افرادی که سلیقه آنها

<sup>۱</sup> - <http://www.tahlileiran.ir/a/100327.html>

شبیه به خودتان است را در کنار خود بیاورید و شبکه ای از این افراد در اطراف خود بسازید. با این شبکه ها شما در هر زمان که به اینترنت دسترسی پیدا کنید می توانید دوستانتان را ملاقات کنید. بسیاری از شبکه های اجتماعی قابلیت پیام دادن به صورت لحظه ای دارند؛ این قابلیت به این معناست که شما می توانید بی درنگ با یک چت اطلاعات را منتقل کنید. این قابلیت حتی می تواند تسهیل گر روند آموزش و یادگیری باشد. یک پژوهش که توسط مؤسسه جان دی<sup>۲</sup> و کترین تی مک آرتور<sup>۳</sup> انجام شد نشان می دهد که شبکه های اجتماعی می توانند یک ابزار مؤثر برای خود آموزی آنلاین باشند. به جای آن که دانش آموزان همزمان چندین کتاب از کتابخانه قرض بگیرند، با استفاده از اینترنت می توانند بسیاری از اطلاعات مورد نیازشان را بدست آورند (همان منبع). بنابراین در بسیاری از روابط اقتصادی و اجتماعی دیگر نیازی به مراجعه حضوری برای خرید کالا یا خدمات نیست و طبیعی است که این امر باعث کاهش قابل توجهی از هزینه های اقتصادی می شود.

اما، ویژگی های فضای مجازی موجب بالا رفتن آمار بزهکاری و تشدید آسیب های اجتماعی شده که ارزش های انسانی و رسوم فرهنگی مورد هجوم قرار گرفته و چالش ها و تهدیدات جدیدی برای افراد و جوامع در بر داشته است؛ الف) در گذشته، افرادی که در یک محدوده جغرافیایی زندگی میکردند، دارای فرهنگ مخصوص همان محدوده بوده و از آن پیروی می کردند اما با گسترش فضای مجازی، این مرزهای فرهنگی از میان رفته و در نتیجه فرهنگ کاربران فضای مجازی تا حدود زیادی به هم شبیه تر شده است. ورود اینترنت همراه با ارزش های غربی، چالش های جدیدی را در جوامع مختلف به وجود آورده است. ب) اعتیاد به اینترنت؛ افراد بسیاری، به علت استفاده افراطی از اینترنت، با معضلات زیادی گریبان گیر هستند و این نوع اعتیاد مدرن، در جامعه ما نیز با گسترش روزافزون استفاده از اینترنت، رشد فزاینده ای پیدا کرده است که خود آغاز یک آسیب بزرگ برای نیروی انسانی کشور می باشد. قابل ذکر است که ترک این نوع اعتیاد، سخت تر و پرهزینه تر از سایر اعتیادها است. ج) قدرت ها و کارتل های اقتصادی از ظرفیت های فضای مجازی برای نیل به اهداف خود سوء استفاده کرده و در تلاش هستند که با حاکمیت ایدئولوژی «سرمایه داری» تمامی حوزه های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی سایر جوامع را پذیرای عقاید خود سازند. د) این شبکه ها روابط چهره به چهره اجتماعی را کاهش می دهند و این فرصت را فراهم می سازند که افراد بتوانند با یک هویت خود ساخته و ظاهری در گروه های اجتماعی عضو شوند. مسأله دیگر احترام و حفظ حرمت ها است؛ در دنیای واقعی و حضوری معمولاً گستاخی و بی توجهی به افراد بسیار کمتر اتفاق می افتد در حالی که در شبکه های مجازی احتمال بی حرمتی بسیار بیشتر است. در چنین فضایی یک فرد معمولاً به راحتی از لیست دوستان حذف می گردد که در حقیقت به پایین آمدن مهارت در حل مسائل و مشکلات منجر می شود.

### شرایط و قواعد گروه مجازی

اگر در یک فضای واقعی دو ایده متضاد با هم مواجه شود، کمتر ممکن است یکی از صاحبان ایده های متضاد بتواند به راحتی گروهی را ترک کند، یا بحث های دو نفره مدت زیادی دوام داشته باشد، یا مدیر آن گروه به راحتی یک یا دو طرف بحث را از

<sup>1</sup>- John D

<sup>2</sup>- Catherine T, MacArthur

گروه اخراج کند. اما در یک فضای مجازی گروهی، این مورد به راحتی اتفاق می افتد. مدیر در این گروه ها، معمولاً فردی است که گروه را ایجاد کرده است؛ ایجاد کننده می تواند قانون و اساسنامه ای برای گروه داشته باشد که بحث ها و اختلاف های پیش آمده را کنترل کنند.<sup>۴</sup> البته همیشه ایجاد کننده گروه فردی را از گروه حذف نمی کند. گروهی از افراد بنا به دلایل مختلف گروه را ترک می کنند (لفت).<sup>۵</sup> گاهی اوقات، افراد عضو یک گروه هرگاه بحث و جدل ها طولانی می شود، گروه را ترک می کنند. شاید هم کسی به خاطر حفظ شأن گروه و کوتاه آمدن، گروه را ترک می کند. برخی مدیران گروه های تخصصی، با افرادی که مطالب غیرمرتبط در گروه قرار می دهند، جدی برخورد می کنند و حتی رویه حذف افراد در صورت عدم رعایت را بارها تذکر می دهند؛ و کلیه اعضا را ملزم به مراعات قوانین می دانند و در صورت تخطی، برای دو تا سه بار به فرد خاطی تذکر داده و در صورت اصرار بر رویه نادرست از گروه خارج خواهند کرد. برخی نیز در ابتدا سعی می کنند تقابل نظر و آراء پیش آمده را تحمل و افراد را در اظهار نظر به میزان زیادی آزاد بگذارند، اما با طولانی شدن روند، پس از چند بار تذکر اقدام به اخراج افراد می کنند (همان منبع)

از طرفی، باید توجه کرد که پیام های شما قرار است در یک گروه خانوادگی به اشتراک گذاشته شود، یا یک گروه عمومی، یا یک گروه علمی و یا اینکه گروه هدف شما، همکاران تان هستند؟ قبل از اینکه گزینه فرورد و انتقال را انتخاب کنید، نگاهی به اعضای گروه مورد نظر بیندازید و به این فکر کنید که پیام شما را قرار است چطور تفسیر کنند. آیا مثلاً متن طنزی (یا هر متن دیگری) را که در آن صفحه می فرستید، ممکن است از نظر یکی از اعضای گروه که شرایط مشابهی با متن دارد ناراحت کننده و تحریک آمیز به نظر برسد؟ آیا گروهی که پیامتان را در آن به اشتراک می گذارید، جای خوبی برای انتشار پیامی است که انتخاب کرده اید است؟<sup>۶</sup>

### اهمیت ارتباطات هدفمند

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی است که با اینکه عمر خیلی زیادی ندارند، توانسته اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. تعداد زیادی از افراد در سنین مختلف و از گروه های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی گرد هم جمع شده اند و بعضاً از فاصله های بسیار دور از جنبه دنیای حقیقی، با هم ارتباط برقرار می کنند (رحیمی و پرنده، ۱۳۹۲).

بی تردید امروزه کاربران زیادی با اهداف و انگیزه های متفاوت، از جمله ارتباط با دوستان، دریافت و ارسال اطلاعات، جست و جوی فایل ها و محتوای مورد نیاز و...، از رسانه ها و نرم افزارهای مجازی استفاده می کنند. همچنان که مورد بحث قرار گرفت در مجموع، از میان مزایای شبکه های اجتماعی، مواردی نظیر امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد،

<sup>۱</sup>- <http://shafaqna.com/persian/services/dialogue/item/134075>

<sup>۲</sup>- Left

<sup>۱</sup>- forward

<sup>۲</sup>- [www.yjc.ir/fa/archive?service\\_id=14](http://www.yjc.ir/fa/archive?service_id=14)

جوامع و فرهنگ های مختلف، شکل گیری و تقویت خرد جمعی، امکان بیان ایده ها به صورت آزادانه و آشنایی با ایده ها، افکار و سلیقه های دیگران، کارکرد تبلیغی، امکان توسعه ارزش های انسانی و اخلاقی در عرصه جهانی، قابل ذکر است و همچنین در زمینه پیامدهای منفی شبکه های اجتماعی می توان به مواردی نظیر شکل گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب، تبلیغات ضد دینی و القای شبهات، نقض حریم خصوصی افراد، انزوا و دور ماندن از محیط های واقعی اجتماعی اشاره کرد.

قوانین، در گروه های تخصصی بیشتر کاربرد دارد. جایی که اعضا جمع شده اند تا درباره موضوع مشخصی بحث و تبادل نظر کنند یا با دعوت ایجاد کننده گروه از کارشناسان کنفرانس و سخنرانی تخصصی برای اعضا انجام می شود. قانون ها چند ویژگی مشترک دارند؛ موضوع اصلی گروه را به اعضا یادآوری می کنند، درباره نحوه ارائه و اظهار نظر در گروه قاعده می گذارند و در بیشتر این قانون های درون گروهی از اعضا خواسته می شود مطالبی مثل جوک، متنهای شاعرانه، اخبار و ... که در اغلب گروه های غیرتخصصی وجود دارد را در گروه مورد نظر قرار ندهند. این قوانین البته به مذاق همه اعضا خوش نمی آید و برخی معتقدند که حتی در کلاس درس هم استراحت و مطالب غیرمرتبط وجود دارد، بنابراین چطور نمی توان در یک گروه تخصصی مطالب دیگری درج کرد؟<sup>۸</sup> اما سؤال این جاست، هدف اصلی از تشکیل این گروه های مجازی چیست؟ اینکه صرفاً عده ای مدیر و مسئول را گرد هم آورده و در آن به تبادل نظر پرداخته و در مواقعی با اختلاف نظرها و بحث و جدل ها مواجه شده و در نهایت هم به نتیجه ای نمی رسند، تا جایی که به نظر می رسد این گونه گروه ها بیشتر حالت سرگرمی و تفریح به خود گرفته و جنبه کاربردی آن در نظر گرفته نمی شود (عباس پور، ۱۳۹۴).

امروزه بسیاری از افراد با تخصص های متفاوت و در سنین مختلف با اهدافی نظیر کسب و ارتقای اطلاعات عمومی، تبلیغات، آگاهی از اخبار و حوادث، ابراز دیدگاه و ... در گروه های مجازی عضویت دارند. حضور هدفمند در این فضا علاوه بر اینکه موجب بهره برداری تخصصی از انتشار آگاهی و یافته ها می شود، همچنین درصد امنیت و اعتماد را نیز بالا می برد؛ تصور کنید گروهی که با هدف هم فکری در حول یک موضوع علمی تشکیل شده است و عموماً افراد تحصیل کرده و متخصص در آن حضور دارند، قطعاً بسیار قابل اعتمادتر از گروه های عمومی است که افراد طیف وسیع تر و با اهداف متنوع تری در آن عضویت دارند. از فواید دیگر تشکیل گروه های تخصصی، دوری افراد از مسائل و تمرکز فکری در حل مسائل و اشتراک معارف جمعی به صورت هدفمند است.

### جمع بندی

انتشار سریع و آزادانه و توأم با سهولت اطلاعات، موجب تقویت روحیه انتقادی و افزایش توان تحلیل استفاده کنندگان شده است؛ با وجود امکان تکثیر اطلاعات مخدوش و نادرست در این شبکه ها، اما تحلیل اخبار متناقضی که در این نوع پایگاه ها منتشر می شود، قدرت نقد و نگاه عمیق تر به مسائل اجتماعی را فراهم می کند. کاربرد زبان های مختلف در رسانه های اجتماعی، امکان حضور تمام افراد جوامع را فراهم ساخته است، که می توانند فرهنگ حاکم بر جامعه خود را به معرض دید عموم بگذارند. همچنین در این شبکه ها، ایده های جدید جهت گسترش جامعه معرفی شده و مورد بحث قرار می گیرند؛

<sup>۱</sup> - <http://shafaqna.com/persian/services/dialogue/item/134075>

بنابراین یکی از شاخصه های مهم شبکه های اجتماعی مجازی، پدیدار شدن خرد و آگاهی های جمعی است. رسانه های سنتی عمل انتشار را انجام می دادند و محتوا را برای مخاطب ارسال می کردند، ولی در رسانه های اجتماعی مجازی، فضایی برای گفتگو و محاوره دوطرف وجود دارد و جریان ارتباطی از حالت یکسویه به دوسویه تغییر پیدا کرده است؛ در فضای مجازی می توانیم از کتاب ها، فیلم ها، سلاقی و عقاید یکدیگر استفاده کنیم و آنها را با سایر دوستانمان به اشتراک بگذاریم. اما به علت عدم امکان شناسایی هویت واقعی اعضا و نیز عدم امکان کنترل محتوای تولید شده توسط کاربران شبکه های اجتماعی، یکی از مهم ترین پیامدهای منفی این شبکه ها، شکل گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذبی خواهد بود که توسط برخی از اعضای این شبکه ها و با اهداف خاص منتشر می شود. از مشکلات دیگر می توان به ورود افراد با پروفایل های تقلبی به شبکه های اجتماعی و حریم خصوصی افراد مورد نظر و سرقت تصاویر و اطلاعات آنها و ... اشاره کرد.<sup>۱</sup>

با توجه به این اصل اساسی که زندگی موفق در هر عصری وابسته به تجهیز و آمادگی انسان به مقتضیات آن دوره است، بنابراین صرفاً نباید به مقابله با تغییرات جدید پرداخت بلکه بهترین راه آن است که خود را به علم روز مجهز کنیم و برای آموزش و استفاده صحیح و کاهش دادن عوارض و انحرافات و تهدیدات تلاش کنیم. مهیا بودن امکان انتشار توانمندی ها این فرصت را در اختیار ما گذاشته است که از دستاوردهای جدید با سهولت تمام بهره برده و خود را بیش از پیش به دنیا معرفی کنیم. در این راستا استفاده بدون برنامه، افسار گسیخته و غیرهدفمند، بیش از آن که مفید واقع شود بر تشدید مسائل و معضلات اجتماعی نظیر سست شدن ارتباطات و افزایش اختلافات خانوادگی، از خودبیگانگی فرهنگی و اتلاف وقت منجر خواهد شد. بنابراین توصیه می شود که تشکیل و عضویت در گروه های اجتماعی مجازی، به صورت هدف محور و برنامه ریزی شده باشد تا در سایر وظایف فردی و اجتماعی تداخل صورت نگیرد.

<sup>۱</sup> - <http://www.tahlileiran.ir/a/100327.html>

## منابع

- (۱) ابری، انسیه (۱۳۸۷). فضای مجازی عرصه ظهور خلاقیت، اولین کنفرانس ملی خلاقیت شناسی مهندسی و مدیریت نوآوری ایران.
- (۲) احمدوند، علی محمد؛ عطایی، امیرمسعود (۱۳۸۵). نقش فناوری اطلاعات (IT) در سیستم و فضای مجازی جرائم با رویکردی راهبردی، دومین کنفرانس مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات.
- (۳) مجردی، سعید (۱۳۹۴). فضای مجازی و شبکه های اجتماعی و اثرات آن بر توسعه پایدار و متوازن منطقه ای، نشریه علمی- خبری دبیرخانه دائمی همایش الگوی توسعه پایدار و متوازن منطقه ای، سال دوم، شماره ۴۱؛ مسلسل ۵۱، ص ۲۰۱.
- (۴) کرمشاهی، فائزه؛ پناهی، امین؛ صادق نیا، احمد؛ زبیدی، یاسر (۱۳۹۰). بررسی اعتیاد به اینترنت و فضاهای مجازی در بین زنان شاغل (معلم) و خانه دار شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم.
- (۵) عباس پور، الهام (۱۳۹۴). گروه های مجازی به کجای می رسند؟ بر گرفته از <http://rez1khabar.ir/1394/04/09>
- (۶) رحیمی، محمد؛ پرنده، رادبه (۱۳۹۲). آسیب شناسی فضای مجازی و خانواده؛ تهدیدها و چالش ها، بر گرفته از <http://socialsciences.ir>
- (۷) سرمدی انصار، حسن (۱۳۹۴). آسیب شناسی شبکه های مجازی از دیدگاه دانشجویان، بر گرفته از <http://sarmadiansar.blogfa.com/post/21>
- (۸) شایق، عشرت (۱۳۹۵). معایب و مزایای فضای مجازی، سایت: <http://www.tahlileiran.ir/a/100327.html>
- (۹) عین حصار، محسن (۱۳۹۳). مزایا و معایب شبکه های مجازی، سایت: [http://itwiki.ir/reviews/miscellaneous/advantages\\_and\\_disadvantages\\_of\\_social\\_networking](http://itwiki.ir/reviews/miscellaneous/advantages_and_disadvantages_of_social_networking)
- (۱۰) ---- (۱۳۹۴). ما در آینده ی گروه های تلگرامی؛ گزارش شفقتا رسانه از بررسی رفتارهای اجتماعی ایرانی در گروه های مجازی، سایت: <http://shafaqna.com/persian/services/dialogue/item/134075>
- (۱۱) آداب و معاشرت در گروه های تلگرام، بر گرفته از [www.yjc.ir/fa/archive?service\\_id=14](http://www.yjc.ir/fa/archive?service_id=14) در تاریخ ۱۳۹۵/۵/۱